

Bal oldali kép: Aranysapkás papagáj
(*Aratinga auricapilla auricapilla*)

Jobb oldali kép: Kékfejű ékfarkú
papagáj (*Aratinga acuticaudata*)

A NAGY AMERIKAI PAPAGÁJOK

Délebbre, végig Amazónia andoki erdein Perutól Argentínáig él két alfaja - (bár újabb kutatások szerint lehet hogy két külön fajról van szó) - a püspöksüveges ékfarkú papagájnak, az *Aratinga mitratanak*.

Hasonló mint Wagler ékfarkú papagája, de vörös tollak elszórta található az arcán és a fülénél is. A fent nevezettnél a homlok és a fej vörös színe lilás árnyalatba hajlik, míg az alticolánál a fejen található vörös tollak csak egy finom sávot alkotnak. Egyformán fészkel fák odvaiban valamint sziklafalak üregeiben is. Egészen 3500 m tengerszint feletti magasságig találkozhatunk vele.

A sorban a következő a *guayaquil papagáj* (*Aratinga erythrogenys*), mely Ecuador déli részének Csendes-óceáni partvidékén és Peru észak-nyugati részén honos. A száraz területektől kezdve egészen a hegyekben lévő köderdőkig mindenütt megtalálható. Csapataik egyedszáma ezrekben mérhető, még Guayaquil városa felett is. Nagy mennyiségben exportálták az Egyesült Államokba, melyet úgy tűnik kissé meg is szenvedett, de általánosan elterjedt maradt. Jelentős helyváltoztatásra hajlamos. Egyes időszakokban nagy számban jelen van bizonyos területeken, máskor távozik onnan. Általában fák odvában fészkel, de előfordul hogy fákra épített természetvárakban is költ. Teljesen cinóbervörös feje élesen elüt zöld testétől, melyen itt-ott látható néhány csepp vérszínű tollazat. Nemének valóban ő az egyik legszebb képviselője.

Szemben: **Guayaquil papagáj**
(*Aratinga erythrogenys*)
Jobbra középen: **Guayaquil papagájok** (*Aratinga erythrogenys*) egy cinnamon egyeddel
Jobbra: **Püspöksüveges ékfarkú papagáj** (*Aratinga mitrata*)

Szemben és
jobbra felül:
Nap papagáj
(*Aratinga
solstitialis*)
* (19) lásd
megjegyzést

Lent:
Janday papagáj
(*Aratinga
jandaya*)

De annak, aki a szépségről beszél, még egyszer át kell kelnie a kontinensen, Brazília és Guyana határához. Ez a feltételezett elterjedési területe a Nap papagájnak, (*Aratinga solstitialis*) melynek előfordulása annyira véletlenszerű.

De annak, aki a szépségről beszél, még egyszer át kell kelnie a kontinensen, Brazília és Guyana határához. Ez a feltételezett elterjedési területe a Nap papagájnak, (*Aratinga solstitialis*) melynek előfordulása annyira véletlenszerű. E madár nem lopta a nevét, ő a pálmás szavanna csodálatos madara, arany- narancs- és vörösben pompázik. Egész tollzatában - a szárnyát és farkát kivéve - a szokásos zöldet élénk, meleg színekre cseréli le. A brazil piacra és exportra bőségesen ejtették foglyul, annak idején legálisan, újabban illegálisan, de nem tűnik úgy, hogy veszélyeztetettnék tartanak. Mindenesetre a hiánya a megközelíthető helyeken (ahol meg lehetne őket figyelni, igaz, egy régióban ez összességében véve nagyon nehéz) semmi jóra nem enged következtetni. Sőt, bár Surinam-ban is előfordul úgy mint Braziliában, Francia Guyana –n csak egyszer figyelték meg.

A *Jandaya papagáj* (*Aratinga jandaya*) az Amazonas déli részén él - (míg a Nap az északon) - Brazília egész észak-keleti területén a Sao Francisco folyóig. Ez a faj az erdei élőhelyhez erősen kötődik így jelentősen behatárolt az élőhelye Észak-Keleten, melyet caatingával borított sertao *(20) száraz és kiszikkadt vidéke ural, valamint megtalálható az elő-Amazonas erdeiben, melynek a pusztításához igazodik, valamint a nedves, erdős szavannákon is végig a folyópartokon. Kis csapatokban fordul elő, fáról fára repül gyümölcsöket, virágokat és magvakat keresve; ugyanolyan szép, mint a Nap, de még kontrasztosabb élénk sárga fejével és narancssárga mellével, mely a hasánál vörösbe hajlik.

Végül, Sao Franciscotól délre, Sao Pauloig él az aranysapkás ékfarkú papagáj, mely fajon belül két alfajról van tudomásunk, ezek pedig az *Aratinga auricapilla auricapilla* és az *Aratinga auricapilla aurifrons*.

Utóbbinál a vörös szín a homlokra korlátozódik, a fejtetőn pedig többé-kevésbé széles, sárga és narancs színű folt található. Az *auricapilla* azaz a törzsalak színesebb, és vöröses a melle valamint a hasa. Ellentétben az *auricapillával*, az *aurifrons* a terület déli felében található. Érthető, hogy ez a három faj (nap, jandaya, aranysapkás) egykor még egy színes super-fajhoz tartozott, mely északtól dél felé haladva a legszínesebbtől a „klasszikusabb”, visszafogottabb színezetig változtatta kinézetét. Ezen a csoporton belül az összes színvariációt megtalálhatjuk. De ami biztos, az az, hogy az **Arany sapkások** a legelterjedtebbek, bár érthetően megsínylette az erdőirtást, de legfőképpen a vele járó foglyul ejtést, mivel a brazilok nagyon szeretik a madárházakat. A helyi forgalom elég volt ahhoz, hogy megritkítsa őket teljes elterjedési területükön - bár az kiterjedt - és már csak Minas Geraisben maradt gyakori.

Fent: **Barnafejű ékfarkú papagáj** (*Aratinga weddellii*) kék mutációja

Jobbra lent: **Barnafejű ékfarkú papagáj** (*Aratinga weddellii*)

Balra középen: **Aranysapkás papagáj aurifrons alfaj** (*Aratinga auricapilla aurifrons*)

Jobbra fent: **Aranysapkás papagáj törzsalak** (*Aratinga auricapilla auricapilla*)

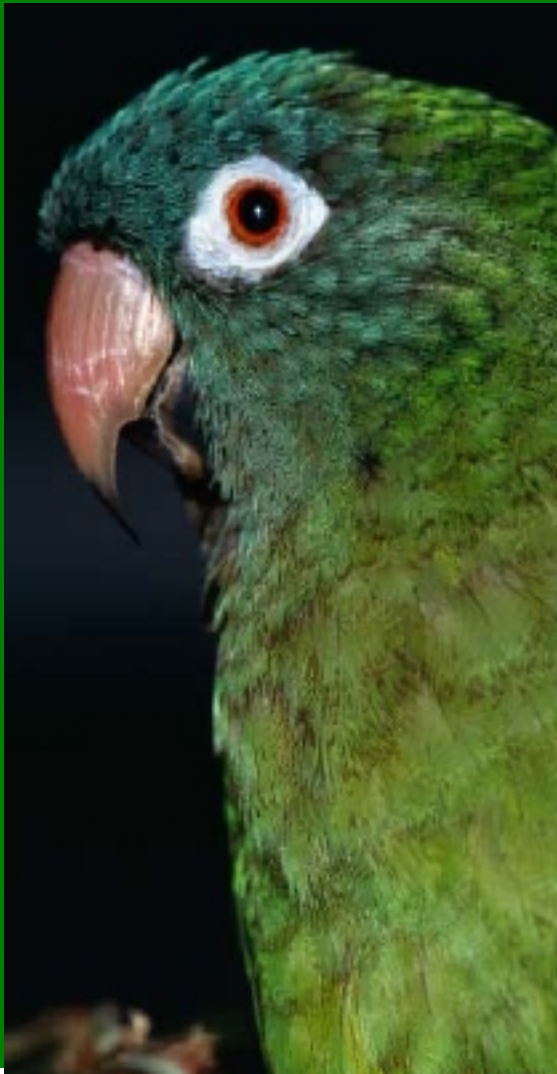
Mielőtt befejeznénk, Nyugaton, az Andok előhegységének erdeiben, 700 méter tengerszint feletti magasság alatt, Kolumbiától az Amazonason átkelve egész Bolíviáig találkozhatunk egy kis ékfarkú papagájjal, mely a genus többi tagjához képest nem megszokott mintázatú a szürkés-barna márványos fejével. A barnafejű ékfarkú papagáj, (**Aratinga weddellii**) tollazata majdnem olyan, mint a *Pyrrhura-k* pikkely mintázatú kultkarója. Elterjedési területén gyakoriak, és a régió lápos és nedves erdeiből soha sem hiányoznak. Kevésbé ismert, de azt tudjuk róla hogy faodvakban és természetvárokban fészkel. Fogságban nem túl gyakori.

Végül, mivel mindennek van vége, még a hosszú cikkeknek is, maradt egy szép, zöld alapszínű papagájunk, melynek az említett csoport tagjai közül egyedülként kék a feje. Ez a faj az *Aratinga acuticaudata*. Ez a kis ara méretű papagáj Venezuela kis szigetecskéitől Uruguayig elterjedt. (Bár innen talán már el is tűnt, Argentínában viszont még lehet találkozni vele.) Elszigetelt populációiból feltételezhető, hogy a fajt több különböző alfaj alkotja, s az is hogy ezeknek az alfajoknak a száma több lesz hatnál. *(21)

Egyik ezek közül a *neoxena*, mely Margarita száraz szigetén (Venezuela), mangrove-ban *(22) fészkel, táplálékot pedig a száraz erdők és a kaktuszok kínálnak számára. Élőhelyét megosztja a sárgavállú amazonnal. Ez az alfaj egyértelműen veszélyeztetett a kevesebb mint 200 egyedet számláló populációjával a mangrove-k folyamatos pusztítása miatt. Egyébként gyakori lehetne, ugyan úgy mint a kontinensen élő alfajok. Csakúgy mint más papagájokat, őket is csoportosan láthatjuk, melyeket több 10, sőt akár több 100 egyed is alkothat. Faodvakban fészkel, de elképzelhetőnek tűnik sziklahasadékokban,

sziklaüregekben, kis barlangokban történő költése is, mint ahogy a lear aránál is megfigyeltek ilyen ahol osztoznak egymással az élőhelyükön. Argentínában károsnak nyilvánították és nagy mennyiségben exportálták (ez az ország szerette ezt a két dolgot összekötni). Madártenyészetekben a fent nevezett alfaj található meg leggyakrabban a kékfejű ékfarkú papagájok közül. Mára a faj exportálását, ahogy több más fajt is, befagyasztották - (ez alól Peru kivétel) - ami a madártenyésztők szaporodó állományát limitálja.

Kékfejű ékfarkú papagáj
(*Aratinga acuticaudata*) és
lutino mutációja

És itt befejezzük, a „nagyok” közül láttuk mindegyiket. Sajnos azonban még kell tennünk egy teljes dél-amerikai körutat és egy mexikói kirándulást,

Jobbra: **Barnatorkú ékfarkú papagáj surinam alfaj** (*Aratinga pertinax surinama*)

Középen fent: **Barnatorkú ékfarkú papagáj** (*Aratinga pertinax*) lutino mutáció

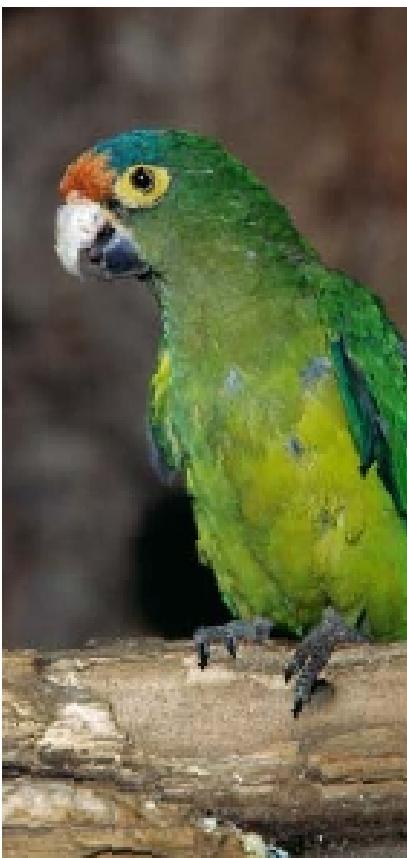
Középen lent: **Narancs homlokú ékfarkú papagáj** (*Aratinga canicularis*) kék mutáció

Itt alul: **Narancs homlokú ékfarkú papagáj** (*Aratinga canicularis*)

mivel maradt még egy kis ékfarkú papagáj csoport, még mindig Aratingák, akik szintén itt élnek. Alaktani hasonlóságuk igazolja, hogy helyesen soroljuk ebbe a nembe őket. Tehát Mexikó csendes-óceáni partvidékén él a kis testű *narancs homlokú ékfarkú papagáj* (**Aratinga canicularis**). Körülbelül 24 cm a testhossza, alapszíne zöld, a hasánál világosabb árnyalatú mint a szárnyán, torka fakó, enyhe világos barnás színezettel, a homloka arany és narancs színű, a fejtető pedig kék. Egy part menti sávban élő faj, 1500 méter tgszf magasságig találkozhatunk vele.

A következő faj Panamától Brazíliáig elterjedt, s az alfajok fanatikusait elbűvöli: a törzsalakon kívül nem kevesebb, mint 13 elismert alfajjal, és a leírások biztosan helyesek!...

A *barnatorkú ékfarkú papagáj* (**Aratinga pertinax**) nagyon hasonlít az előbbihez, de a lényeg: eltűnik a narancs szín a homlokról, torkán a barna folt színe fémesebb (rézbarna) és kiterjedtebb, a fejtető kék színe előrenyúlik a homlokra is, vagy eltűnik, sőt van olyan alfaj is, melynek a feje teljesen sárga. Egyikük kicsit kilóg a sorból, bár nem a küllemével és nem is az életmódjával. Ez a *paraensis* alfaj, mely erősen speciális, ugyanis az ő elterjedési területe a faj többi alfajától elszigetelve a következőnek tárgyalt madár elterjedési területének közepén található meg.

Az **aranyhomlokú** vagy **őszibarack homlokú ékfarkú papagáj**, (**Aratinga aurea**) egész Braziliát benépesíti, és nagy számban él a szomszédos országokban is. Az utolsó, nagyon száraz zónában a sertao-ban *(23) helyileg északkelet brazilában él a **Kaktusz papagáj (Aratinga cactorum)**. Speciális fakó színárnyalatú, a mellkas narancssárgás-barnás, a hasa világosabb, a háta pedig zöld. Mindannyian jelen vannak a többé-kevésbé száraz, de eléggé nyílt területeken, ahol a talajról és a növényzetről egyaránt táplálkoznak, s míg egyesek korhadt fában lévő odvakban fészkelnek, addig a többi szívesebben költ természetvárákban, vagy nagyfokú alkalmazkodóképességüknek köszönhetően beérik régi falakkal, sziklaszirtekkel, szikla hasadékokkal... E különleges igénytelenségnek köszönhetően nagy számban fordulnak elő olyan környezetben is, melyet az emberi tevékenység ugyancsak lepusztított. Csak néhány elszigetelt helyen veszélyezteteti őket az életfeltételek csökkenéséből adódó bizonytalanság. Másutt, a többiek számára szinte „minden mindegy”, amit az is bizonyít hogy viszonylag produktívnak bizonyulnak. (a rekord 9 tojás egy barnatorkű fészekaljából, pedig náluk az átlagos tojószám csak fél tucat fészekaljanként.)

Kaktusz papagáj
(*Aratinga cactorum*)
szemben és jobbra fent
Aranyhomlokú ékfarkú papagáj
(*Aratinga aurea*) jobbra lent

Majdnem minden dél-amerikai papagájt importáltak, s jelen is vannak (kevés) Európában, az Egyesült Államokban, de úgy tűnik, soha nem szítottak nagy szenvedélyt a madarászok között, ami viszonylag ritka. Ennek ellenére, annak a tenyésztőnek aki őket szeretné tartani, be kell tudnia szereznie álmai párját, kivéve természetesen a néhány említett veszélyeztetett fajt (sárgafülű ékfarkú) vagy azokat melyeket elterjedési területükről sosem exportáltak (a **Socorro** megtalálható kis kolóniában, a mexikói állatkertben). Ha kizárjuk a szigeteken élőket, a többség nem veszélyeztetett (ez örömteli, összehasonlítva más nagy papagájokkal) és miután a veszélyeztető tényezők be lettek azonosítva, sőt kiküszöbölve mint az sárgafülű és a pálmák kapcsolata (kontrollált vadászat, elejtés, sajátos ültetvényezések) a jövő általában véve derűsebbnek ígérkezik. Jobban kellene igyekezni hogy a karolina papagájához hasonló szomorú történetek elkerülhetők legyenek és soha ne ismétlődjenek meg!

Megjegyzések:

***(19) A képen látható madár a jelenleg elfogadott rendszertani leírások alapján nem a nap papagáj, hanem a pinto-nap papagáj (németből tükörfordítással) vagy kénes mellű papagáj (angolból tükörfordítással). A cikk 2004-ben íródott, a pinto-nap papagájt mint fajt viszont 2005-ben írta le Silveira, de Lima és Hoefling.**

***(20) Sertao és caatinga jelentését lásd előző rész magyarázatánál itt: *(18)**

***(21) Megint rendszertani vita, ugyanis ez jelenleg is vita tárgyát képezi hogy 6, vagy csak 5, esetleg csak 4 alfaja van-e az acuticaudata-nak.**

***(22) Mangrove: lásd itt: <http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1999/9946/mangrove/amangrov.htm>**

***(23) lásd korábban itt *(20), és itt: *(18)**